

Sygn. akt VI U 2570/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Janusz Madej

Protokolant st. sekr. sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2014 r. w Bydgoszczy na rozprawie

odwołania L. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 12 lipca 2013 r. znak: (...)

w sprawie: L. S.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o emeryturę

I zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż przyznaje ubezpieczonemu L. S. prawo do emerytury od dnia(...)

II nie stwierdza odpowiedzialności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Na oryginale właściwy podpis.

Sygn. akt VI U 2570/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 lipca 2013 roku (znak (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił przyznania ubezpieczonemu L. S. prawa do wcześniejszej emerytury. Organ rentowy powołał się na przepisy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W uzasadnieniu decyzji organ wskazał, że ubezpieczony nie spełnia wymogów określonych w w/w przepisach, ponieważ nie udokumentował wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy nie zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od 1 stycznia 1985 r. do 30 kwietnia 1989 r. oraz okresu od 1 maja 1989 r. do 29 lutego 1992 r., gdyż przedłożone przez ubezpieczonego świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach za powyższe okresy nie spełniały warunków formalnych.

Ubezpieczony L. S. złożył odwołanie od powyższej decyzji i wniósł o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury. Wskazał, że przez sporne okresy stale i pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach. W toku postępowania wniósł o zaliczeniu mu do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia od 1 marca 1992 r. do 30 listopada 1996 r. w Zakładzie Usług Handlowych i (...) A. L. w I. Na

okoliczność pracy w szczególnych warunkach wniósł o przeprowadzenie dowodu z zeznań wskazanych przez niego świadków.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał argumentację przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczony L. S., ur. dnia (...), w dniu 9 lipca 2013 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury. Organ rentowy uznał za udokumentowany ogólny staż emerytalny ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 1999 r. w wymiarze: 27 lat, 10 miesięcy i 3 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Organ nie zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w szczególnych warunkach żadnego okresu zatrudnienia. Ubezpieczony wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa.

- okoliczności bezsporne

W niniejszej sprawie sporną pozostawała okoliczność, czy ubezpieczony przez okres co najmniej 15 lat stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował w warunkach szczególnych.

Sąd przeprowadził postępowanie dowodowe, na podstawie którego ustalił następujący stan faktyczny.

Ubezpieczony w okresie od 1 sierpnia 1972 r. do 29 lutego 1992 r. pracował w pełnym wymiarze czasu pracy w Spółdzielczym Przedsiębiorstwie (...) w S. (początkowo: Państwowy Ośrodek (...) przekształcony następnie w: Spółdzielnię (...)z siedzibą w (...)). Pracę rozpoczął na stanowisku pomocnika operatora koparki.

W okresie od 25 października 1973 r. do dnia 16 października 1975 r. ubezpieczony odbywał czynną służbę wojskową. W tym czasie, przebywając w jednostce wojskowej Nr (...), w okresie od dnia 8 września 1974 r. do dnia 15 października 1975 r., pracował jako operator na spychaczu (...).

W dniu 3 listopada 1975 r. powrócił do pracy u dotychczasowego pracodawcy na stanowisko pomocnika operatora koparki. Stanowisko pomocnika operatora koparki zajmował do 31 lipca 1982 r. Od dnia 1 sierpnia 1982 r. zajmował stanowisko pomocnika operatora spychacza.

Dnia 24 i 26 czerwca 1983 r. uzyskał uprawnienia do obsługi ciężkich maszyn budowlanych i drogowych w postaci: koparek jednonaczyniowych o wielkości 8m³, koparko-spycharek o wielkości 110 kw, spycharek i ciągników do 110 kw.

Od dnia 1 stycznia 1985 r. zatrudniony został na stanowisku operatora spychacza. Od dnia 1 maja 1989 r. powierzono mu obowiązki operatora koparki.

Ubezpieczony przez cały okres zatrudnienia jako pomocnik operatora koparki oraz jako operator koparki wydobywał wapno posodowe w (...) Zakładach (...) ze stawów osadowych i następnie łądował je na przyczepy ciągników, samochody i wagony kolejowe. Pracował na małych mechanicznych koparkach linowych KM-251 ważących około 8 ton. Od woli pracodawcy zależało, czy osoby nie mające jeszcze uprawnień operatorskich, a zajmujące stanowiska pomocnika operatora, mogły pracować jako operator koparki czy spychacza.

Praca odbywała się w systemie jednozmianowym 8-godzinnym, jednakże ubezpieczony często pracował w dni robocze w nadgodzinach przez 12 - 14 godzin na dobę, w soboty było po 8 godzin. Pracował również w jedną, dwie niedziele w miesiącu. Pomocnika operatora i operatora bezpośrednio przy obsłudze koparki pracowali zamiennie, co uzasadniały względy technologiczne i szczególne utrudnienia związane z koniecznością manualnej obsługi maszyny (stałe utrzymywanie nacisku nogi na pedale hamulca lin). Jednocześnie operator i jego pomocnik nie mogli pracować na jednej maszynie. Jako pomocnik operatora ubezpieczony pracował na zmianę z operatorem. Gdy operator koparki albo spychacza pracował na maszynie, to pomocnik operatora czekał w stolówce lub wykonywał inną pracę. W koparkach mechanicznych liny stalowe nawijane na bęben koparek były często uszkodzane i zrywały się. Wówczas

koniecznym było pocięcie nowych lin i założenie ich na koparkę. Czynności te musiały wykonywać dwie osoby. Liny wymieniało się średnio trzy razy w tygodniu. Wymiana liny w jednej koparce trwała nie dłużej niż 1 godzinę. Jeżeli operator pracował na koparce, to ubezpieczony, jako pomocnik operatora, ciął liny potrzebne na wypadek ich zerwania. Kiedy ubezpieczony nie wykonywał czynności operatora koparki, wówczas przygotowywał również taśmy hamulcowe do koparek.

Analogiczne czynności wykonywał mając już uprawnienia operatora, kiedy jego pomocnik jeździł koparką czy spychaczem. Kiedy inny pracownik przebywał na urlopie, wówczas ubezpieczony nie musiał czekać w stołówce czy warsztacie, gdyż do dyspozycji była wolna maszyna.

Praca na stanowisku pomocnika operatora spychacza i operatora spychacza polegała na spychaniu kamienia wapiennego w celu wykonania pasa ruchu dla pojazdów, na które ładowano wapno. System podziału pracy pomiędzy pomocnikiem operatora a operatorem spycharki był analogiczny do tego występującego przy pracach przy obsłudze koparki. Ubezpieczony pracował na spychaczach: spychacz (...)o wadze około 13 ton, spychacz (...)o wadze 7-10 ton.

W dniu 20 września 2000 r. pracodawca wystawił ubezpieczonemu świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach i wskazał w nich, że powyższy w okresie od 1 stycznia 1985 r. do 30 kwietnia 1989 r. oraz od 1 maja 1989 r. do 29 lutego 1992 stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował na stanowisku odpowiednio: operatora spychacza oraz operatora koparki.

W okresie od 1 marca 1992 r. do 30 listopada 1996 r. ubezpieczony pracował w pełnym wymiarze czasu pracy w Zakładzie Usług Handlowych i (...) A. L. w I.. Zajmował stanowisko operatora koparki, a na początku 1993 r. pełnił również funkcję kierownika bazy w J.. W bazie w J. pracowali tylko operatorzy koparek i spychaczy. Jako kierownik nie wykonywał czynności biurowych i administracyjnych, rozdzielał pracę pomiędzy podległych mu operatorów i sam również wykonywał pracę jako operator.

dowód: zeznania świadka M. K. zapis AV k . 43v, zeznania świadka Z. M. zapis AV k. 73, zeznania ubezpieczonego zapis AV k. 73; angaże, świadectwa pracy w aktach osobowych ubezpieczonego; świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach k. 5-6 akt rentowych

Sąd zważył, co następuje:

Przenosząc ustalony w sprawie stan faktyczny na grunt przepisów prawa stwierdzić należało, że odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd dokonał oceny omówionego wyżej stanu faktycznego w kontekście przepisów art. 184 i 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U z 2013, poz.1440 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U Nr 8 z 1983 r., poz. 43 ze zm.).

Zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32-34, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, tj. w dniu 1 stycznia 1999 roku, osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (art. 184 ust. 2 ustawy).

Zgodnie z treścią art. 32 ust 1 cytowanej wyżej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 ustawy (co najmniej 65 lat dla mężczyzn, co najmniej 60 lat dla kobiet). Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w cytowanym wyżej przepisie, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei przepisy rozporządzenia wykonawczego z dnia 7 lutego 1983 r., które nadal zachowały swoją moc na warunkach określonych w art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS mają zastosowanie do wszystkich pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, a okresy te stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia z 1983 r. pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Dodatkowo wskazać należy, że zgodnie z ugruntowaną linią orzecniczą wyłącznie przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i jego załączniki stanowią jedyną i właściwą podstawę do określenia, czy dane stanowisko pracy należy zaliczyć do stanowisk pracy, na których wykonywana jest praca w szczególnych warunkach. Ponadto dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy, rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08).

W przypadku, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczeń potwierdzających okresy wykonywania pracy w szczególnych warunkach z przyczyn od siebie niezależnych, art. 472 i 473 k.p.c. umożliwiają ustalenie tych okoliczności w drodze postępowania odwoławczego przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z ww. artykułami w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych każdy fakt mający wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość może być dowodzony wszelkimi środkami, które sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe. Sąd nie jest związany środkami dowodowymi określonymi dla dowodzenia przed organem rentowym. Zaliczenie nie udokumentowanych, spornych okresów pracy w szczególnych warunkach do stażu pracy uprawniającego do wcześniejszej emerytury wymaga dowodów nie budzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych. Na podstawie powyższego nie ulega wątpliwości, że w postępowaniu o świadczenie emerytalno-rentowe dopuszczalne jest, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z 27 maja 1985 r. (III UZP 5/85), przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy z powodu jego likwidacji lub zniszczenia dokumentów dotyczących zatrudnienia. Okres pracy w warunkach szczególnych można również ustalić w postępowaniu sądowym na podstawie akt osobowych pracownika.

Sąd w niniejszym postępowaniu dopuścił, na okoliczność pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach, dowód z zeznań ubezpieczonego oraz świadków: M. K. oraz Z. M.. Sąd uznał zeznania powyższych świadków za wiarygodne, logiczne i spójne z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, tj. aktami osobowymi ubezpieczonego z okresu jego zatrudnienia. Świadczenie dokładnie opisali charakter wykonywanej przez ubezpieczonego pracy, nadto w tym samym czasie świadkowie byli zatrudnieni również w/w zakładach pracy, zatem widywali ubezpieczonego w trakcie wykonywanej przez niego pracy.

Z dowodów przeprowadzonych w sprawie bezspornie wynika, że ubezpieczony pracując w Spółdzielczym Przedsiębiorstwie (...) w S. (od dnia 1 sierpnia 1972 r. do dnia 29 lutego 1992 r.) oraz w Zakładzie Usług Handlowych i (...) A. L. w I. (od dnia 1 marca 1992 r. do dnia 30 listopada 1996 r.) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach. Charakter i rodzaj prac wykonywanych przez ubezpieczonego w powyższych okresach odpowiada pracom wskazanym w stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wykazie A dziale V poz. 3 („prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych”). Dostrzec w tym miejscu należy, iż stanowiska pracy maszynistów robót ziemnych (maszynista koparek jednonaczyniowych i wielonaczyniowych oraz maszynista spycharek i ciągników gąsienicowych) zaliczone zostały do stanowisk pracy w szczególnych warunkach, na przykład w wykazie stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach (Dz. Urz. MRiRW 1988r. Nr8, poz.4.) – dział V, poz. 3 lit. A punkty 1 i 3.

Sąd doszedł do wniosku, że zebrany w sprawie materiał dowodowy dawał podstawy do dokonania ustalenia, zgodnie z którym ubezpieczony będąc zarówno zatrudnionym na stanowisku pomocnika operatora koparki i spychacza oraz na stanowisku operatora koparki i spychacza wykonywał te same prace i w tym samym rozmiarze (w pełnym wymiarze czasu pracy i stale). Ubezpieczony, pomimo zdobycia formalnych uprawnień do obsługi koparek i spychaczy dopiero w 1983 r., już od początku zatrudnienia wykonywał obowiązki pracownicze operatorów polegające na obsłudze koparek i spychaczy (wydobywał i załadowywał wapno, spychał kamienie wapienne celem wykonania pasa ruchu dla pojazdów). Pracodawca ubezpieczonego dopuszczał takie sytuacje, co wynika chociażby z zeznań świadków oraz z akt osobowych ubezpieczonego (zaświadczenie pracodawcy z dnia 30 kwietnia 1981 r., k. 7 akt osobowych). W orzecznictwie wskazuje się przy tym, iż okres zatrudnienia n.p. w charakterze stażysty może być wliczony do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, gdy w tym okresie pracownik wykonywał faktycznie pracę wskazaną w wykazie A , stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.09.2006r. I UK 59/06 – Lex nr 303873).

Sąd zaliczył ubezpieczonemu do powyższego okresu pracy w szczególnych warunkach również okres czynnej służby wojskowej, którą ubezpieczony odbył w okresie od dnia 25 października 1973 r. do dnia 16 października 1975 r. Zgodnie z ugruntowaną linią orzecniczą Sądu Najwyższego „okres służby wojskowej dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 u.e.r.f.u.s., ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach” (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2012 r., I UK 399/11; wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2010 r., I UK 333/09). Ubezpieczony po zakończeniu służby wojskowej (16 października 1975 r.) w przepisany 30-dniowym terminie (3 listopada 1975 r.) podjął zatrudnienie na tym samym stanowisku pracy, jakie zajmował przed powołaniem do czynnej służby wojskowej, tj. na stanowisku pomocnika operatora koparki. W związku z tym okres służby wojskowej podlegał zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach.

Mając na uwadze powyższe uznać należało, że ubezpieczony legitymuje się 15-letnim okresem zatrudnienia w warunkach szczególnych, uprawniającym do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury na mocy art. 32 w zw. z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wobec tego Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. i przyznał ubezpieczonemu L. S. prawo do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach począwszy od dnia (...)tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył on wniosek o ustalenie prawa do wnioskowanego świadczenia (art.129 ust.1 ustawy emerytalnej).

W punkcie II wyroku Sąd Okręgowy zgodnie z przepisem art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS z urzędu orzekł w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności

niezbędnej do wydania decyzji. Zdaniem Sądu Okręgowego, w okolicznościach przedmiotowej sprawy brak było podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego, pomimo uwzględnienia odwołania ubezpieczonego. Przedłożone przez ubezpieczonego świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach nie spełniały warunków formalnych narzuconych przez przepisy prawa, nie dotyczyły wszystkich okresów pracy wykonywanych przez ubezpieczonego w szczególnych warunkach, nadto ubezpieczony nie przedłożył świadectwa pracy w szczególnych warunkach za okres zatrudnienia w Zakładzie Usług Handlowych i (...) A. L. w I.. Wobec tego organ rentowy władny był do zakwestionowania okoliczności wykonywania przez ubezpieczonego pracy w szczególnych warunkach w spornych okresach. Mając na uwadze sformalizowany przebieg postępowania przed organem rentowym, jak również występujące ograniczenia dowodowe, do przyznania ubezpieczonemu prawa do żadanego świadczenia konieczne było przeprowadzenie postępowania dowodowego na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego na okoliczność świadczenia przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych.